№ 78 ՇԱԲԱԹ, 7 ԴԵԿՏԵՄԲ. ԱՌԱՋԻՆ 1918 ՏԱՐԻ ՇԱԲԱԹ, 7 ԴԵԿՏԵՄԲ. № 78

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՕՐԳԱՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ“ օրաթերթի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

1 ամիսը . . . . . . 8 ռ. | 3 ամիսը . . . . . . 21 ռ.
2 ամիսը . . . . . . 15 ռ. | 4 ամիսը . . . . . . 25 ռ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐԸ 50 ԿՈՊ.

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի կիրակի եւ տօն օրերից) առաւօտեան ժամը 9—2-ը, իսկ գրասենեակը նաեւ երեկ. ժ. 6—8:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

ՏՈՂԱՏԵՂԻՆ՝

Առաջին երեսի վրայ . . . . 50 կոպ.
Վերջին երեսի վրայ . . . . 30 կոպ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій просп. № 25. Tiflis, Rédaction du journal «Jogovrdi Dzain». Телефонъ 10—99.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Թիւրքիան պահանջում է Էնւերին եւ Թալէաթին:

Դաշնակիցները ռազմամթերքով օգնում են կամաւորական բանակին:

Վրաց զօրք մտել է Ախալքալաք եւ Ախալցխա:

Հինդենբուրգը ձերբակալուել է:

Չեռնոգորիայի թագաւորը գահազուրկ եւ երկիրը միացրած Սերբիային:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(Նախկին Դավոս սանատորիայի ասիստենտ):
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների մասնագէտ, Թոքերի և՛ սրտի հիւանդ.: Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան ժամը 5—7-ը: Սոլոլակ, Ռտիշչևսկայա 3, հեռ. 16—69: ա. օ.) 100—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բեռլինի եւ Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների: Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքախտի և սրտի. ընդունելութիւնը՝ իր ռենտգենօեան և լոյսի ու էլեքտրոբուժական կաբինետում: Հետազօտութիւնը և բուժելութիւնը X ճառագայթներով: Ամեն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23: Հեռ. 7—92: 100—20

Թիֆլիս, 7 դեկտեմբերի

Ի՞ՆՉՆ Է ՄԵԶ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

IV

Նախորդ յօդուածներում մենք հաստատեցինք այն դրութիւնը, թէ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան ծրագրի մի քանի կէտերի չափաւոր լինելը համեմատած սոցիալիստական կուսակցութիւնների մինիմում ծրագրի հետ՝ բացատրւում է նրանով, որ մեր ծրագիրը կազմելիս, կուսակցութեան հիմնադիրները ի նկատի են առել, թէ մեր բոլոր պահանջները պիտի իրագործելի լինեն երկրի պետութեան սահմաններում:

Բերենք մի քանի օրինակներ:

Բոլոր սոցիալիստական կուսակցութիւնների ծրագիրները պահանջում են 8 ժամուայ աշխատանք արդիւնաբերութեան և գիւղատնտեսութեան բոլոր ճիւղերում, բոլոր մաքսերի վերացումը և պրոգրեսիւ-եկամըտային տուրքի հաստատումը բարձր աստիճանաւորումով (ставка):

Այս երեք բարեփոխութիւնների միաժամանակ մտցնելու պահանջին մենք վերաբերւում ենք միանգամայն բացասօրէն, համարելով այդ անիրագործելի և վտանգաւոր մեր պետութեան գոյութեան համար:

Եւ պարզ է, թէ ինչու:

Մի կողմ թողնելով գիւղատընտեսութիւնը, ուր դաշտային մի քանի աշխատանքները անկարելի է տեխնիկօրէն սահմանափակել 8 ժամով, առանց մեռցնելու ամբողջ տնտեսութիւնը, 8 ժամուայ աշխատանքի հաստատումը արդիւնաբերական բոլոր ճիւղերում անհնարին է անցկացնել մեր երկրում միջազգային մրցման պատճառով:

Մեր երկրի արտադրութեան գործիքները այնքան զարգացած չեն, որքան տնտեսապէս բարձր պետութիւններում. մեր բանուորի աշխատանքի արդիւնքը, շնորհիւ մեր անկուլտուրականութեան, շատ աւելի նուազ է, քան եւրոպական բանուորինը: Ահա այդ պատճառով մեր արտադրութեան ապրանքները շատ աւելի թանգ են նստում, քան տնտեսապէս աւելի զարգացած երկիրների արտադրութիւնները: Եւ որպէսզի մեր ապրանքները կարողանան մրցել ուրիշ երկիրների աւելի աժան ու բարձր որակի ապրանքների հետ—պետութիւնը միշտ ստիպուած է եղել պաշտպանել երկրի արդիւնաբերութիւնը, հաստատելով մի շարք մաքսեր՝ ներմուծուող ապրանքների համար:

Այժմ պահանջւում է արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերում մտցնել 8 ժամուայ աշխատանք: Պարզ է, որ աշխատանքի օրուայ կրճատումը պիտի աւելի թանգացնի մեր արտադրութեան տարկները: Եւ որպէս զի հնարաւոր լինի պաշտպանել, այդ պարագաներում, երկրի արդիւնաբերութիւնը — պետութիւնը պիտի մաքսերի նոր պատնէշներ կառուցանի ընդդէմ արտաքին մրցութեան, յամենայն դէպս նա չպիտի կրճատի հին մաքսերը, եթէ չի կամենում նուազեցնել հայրենի արդիւնաբերութիւնը:

Այս բոլորից ծագում են տնտեսական-ֆինանսական քաղաքականութեան մի շարք հարցեր, որոնց պետութիւնը պարտաւոր է լուծել, ի նկատի առնելով ազգաբնակութեան զանազան տարրերի և ամբողջ պետութեան շահերը: Այստեղ ի նկատի պիտի առնուեն, օրինակ, մաքսերի վերաբերեալ, գիւղացիական շահերը, որի համար ձեռնտու է արտասահմանի արդիւնաբերութեան աժան արտադրութիւնների ազատ ներմուծումը և, ընդհակառակը, գիւղատնտեսութեան արտադրութիւնների մաքսային պաշտպանութիւնը: Արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող բանուորները, իրենց տէրերի հետ միասին շահագրգռուած են, որ իրենց ճիւղի ապրանքները պաշտպանուած լինեն մաքսային պատնէշներով, և, ընդհակառակն, որ ազատ մրցման ենթակայ լինեն գիւղատնտեսութեան արտադրութիւնները: Պետութիւնը, կշռելով այս տարբեր շահերի բախումը, պիտի կոնկրետ կերպով լուծի բանուորական պահանջները և մաքսային հարցերը:

Դրանով հանդերձ նա պիտի ի նկատի առնի նաև պետութեան ելևմտային դիտումները, ըստ որոնց պիտի դասաւորուեն երկրի զանազան տարրերի շահերը, նայած թէ ինչ կերպի տուրքերի վրայ պիտի ձևաւորուի պետութեան բիւջէն:

Եւ ահա այս բարդ ու ռէալական քաղաքականութեան հարցերը «պաշտօնական» սոցիալիզմի մինիմում կոչուած ծրագիրը լուծում է ամենահասարակ կերպով: Նա պահանջում է միաժամանակ մտցնել բոլոր ճիւղերում 8 ժամուայ աշխատանք և վերացնել բոլոր մաքսերը: Պարզ է, որ տնտեսապէս թոյլ զարգացած երկիրների արդիւնաբերութիւնը այդպիսի «բարեփոխութիւններից» իսկոյն պիտի մեռնի: Ի հարկէ, այս հարցին կարելի է վերաբերուել սոցիալիստ-յեղափոխականների (և մեր դաշնակցականների) աչքով, որոնք գտնում են, որ մեր գիւղացիական երկիրը կարիք էլ չունի արդիւնաբերութեան: Սակայն այդ էլ չի լուծում հարցը, որովհետև նոյն կուսակցութիւնները պահանջում են, որ այս երկու ռեֆորմների հետ մտցուի նաև ամենախիստ եկամտային տուրք: Բայց եթէ չլինի արդիւնաբերողը, բացակայում է այն տարրը, որի վրայ պիտի ընկնի այդ տուրքը: Միւս կողմից եթէ այդ տուրքը միացւում է երկու յիշեալ բարեփոխութիւններին—արդիւնաբերութեան մահը դառնում է եւ առաւել անխուսափելի:

Ահա այս նկատառումները ստիպել են Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեանը՝ մերժել սոցիալիստական մինիմում-ծրագիրը և ընդունել հետևեալ որոշումը.—8 ժամուայ աշխատանքը պիտի մտցուի այն ճիւղերում, որոնց մէջ հնարաւոր է անցկացնել աշխատանքի այդպիսի կրճատումը՝ առանց վնասելու արդիւնաբերութեան: Մաքսերի վերաբերեալ՝ կուսակցութիւնը խոստանում է ոչ թէ նրանց լիակատար ոչնչացումը, այլ ոչնչացումը միմիայն նրանց մի մասի և աստիճանաբար կրճատումը միւս մասի՝ համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի դրութեան և նրանց նշանակութեան ժողովրդի տնտեսական կեանքում:

Այս օրինակը մենք բերեցինք ծրագրի տնտեսական-ֆինանսական մասից:

Միւս անգամ մենք կը բերենք մի օրինակ եւ՝ քաղաքական մասից:

ՎՐԻՊԱԿ.—Երէկուայ համարում առաջնորդողի մէջ սպրդել է կարևոր վրիպակ, տպուած է, թէ մեր հակառակորդները «իրենք էլ չեն կարողանում բացատրել, թէ ինչու մեր երկրի համար նրանց անիրագործելի են թւում Ինտերնացիոնալ խոստումները». պէտք է կարդալ «իրագործելի»:

ԱՆՄԻՏՆԵՐ

«Արդէն լրացաւ մէկ տարին, բայց մենք ոչ մի լաւ բան չգտանք: Յիշում անցեալ տարի այս ժամանակի մասին է, թէ քաղաքային իրաւունքների և թէ Սահմանադիր Ժողովի համար ընտրութիւններ էին կատարւում:

Բոլոր կուսակցութիւնները ասպարէզ էին իջել. Թիֆլիսը կարծես թէ պատերազմի դաշտ լինէր, այնպիսի ուժեղ պայքար էր:

Փողոցների պատերը, տանիքները և ամէն քիւնջ ու պուճախ, զարդարուած էր կարմիր դրօշակներով, զանազան մակագրութիւններով և առատ խոստումներով:

Ժողովրդին, ազատ քաղաքացիներին հրաւիրում էին հրապարակները և գեղեցիկ քարոզ, գեղեցիկ ճառեր արտասնում յօգուտ աշխատաւոր դասակարգի, յօգուտ չքաւոր ժողովրդի: Թէ մինչև հիմա քաղաքային իրաւասուները բուրժուաներ էին, հին ռեժիմի մարդիկ էին, չքաւորների համար չէին մտածում, եկէք ձայն տուէք, որ դեմոկրատ մարդիկ ընտրենք, որ մեզ համար հոգ տանեն:

Գեղեցիկ բաներ շատ խոստացան. փողոցներում փոշեր չեն լինի կանգնած, հացը պէտք է էժանանայ և ինչքան ուզում էք տուէք, ջրի ուսում կը լինի, փողոցները լուսաւորուած և մաքուր կը լինեն, անձի և բնակարանների անձեռնմխելիութիւն կը լինի, ջուրը ձրի կը լինի, աժան և լաւ բնակարաններ կը լինեն և այլն, և այլն հէքիաթային խոստումներ:

Կարծես երազ էր, անաղ, շուտ անցաւ:

Լրացաւ մէկ տարին և այսօր տեսնում ենք կեանքը տասնապատիկ թանգացել է և ոչ ոք տէրը չէ: Փողոցներում ամեն տասը քայլի, անխտիր բոլոր խանութներում, տներում հաց են ծախում, բայց նորից գինը թանգ: Եւ կարծես թէ քաղաքը տէր չունի»:

Դու համոզուած ես, ընթերցող, որ այս բոլորը գրում է անշուշտ դաշնակցական - սոցիալիստներին խայտառակելու նպատակով, կապիտալիստներին հարիւր հազարով ծախուած «Ժողովրդի Ձայնի» «հոնորարիստ աշխատակիցներից» մէկը: Բայց թէև դու լաւ ես յիշում, թէ ինչեր չխոստացան անցեալ տարի խեղճ հայ ձայնաւորներին «ժողովրդասէր» դաշնակցական գործիչները, և այժմ քո կաշուի վրայ ես զգում, ինչպէս խաբեցին քեզ Երևանի, Ալէքսանդրապոլի, Թիֆլիսի ու Բագուի դաշնակցական իրաւասուները, որոնց դու տուիր քո քուէն, ա՜յ խեղճ հայ մարդ, բայց քո համառութիւնը քեզ դաւաճանեց՝—վերև բերած բոլոր գեղեցիկ տողերը տպուած են սեւով սպիտակի վրայ դաշնակցական «Աշխատաւոր» թերթի համար 196-ում այդ թերթի անթիւ «բանուորներից» մէկի, «բանուոր Մինուշի» ստորագրութեամբ: Եւ գրուած է, ի հարկէ, վրաց սոցիալ-դեմոկրատների դէմ, որոնց դաշնակցական «Մինուշը» սպառնում է, որ այս անգամ ժողովուրդը նրանց ոչ մի քուէ չի տալու, քանի որ «Մինուշը» գրել է իր խիստ յօդուածը:

Առհասարակ, «Աշխատաւորի» չակերտաւոր բանուորները, որոնք ամբողջ երկրագնդում յայտնի են որպէս ամենայեղափոխական և ամենաինտերնացիոնալիստ սոցիալիստները (միայն «Աշխատաւորը» ողջունեց Բուլղարիայի բանուորադեմոկրատական խորհուրդը, որ... գոյութիւն չի ունեցել) մի նոր արշաւանք են սկսել վրաց մենշևիկների դէմ նրանց դաւաճան քաղաքականութեան պատճառով պրոլետարիատի վերաբերմամբ:

Նոյն թերթի № 195-ում մի ուրիշ «բանուոր»—«բանուոր Ստեփանը» քննադատութեան է ենթարկում Անդրկովկասեան Կոմիսարիատի սոյն տարուայ յունուարի 14-ին հրատարակուած բանուորներ ընդունելու և արձակելու վերաբերեալ դեկրետը:

Որպէս զի պարզ լինի, թէ ինչ յիմար բան է «Ստեփանի» այս քննադատութիւնը, բերենք մի նմուշ: Դաշնակցական քննադատը գոհ չէ, որ յիշեալ դեկրետի հիման վրայ բանուորների և տէրերի միջև ծագած վէճերը քննում են «третейскій судъ»-երում կամ հաշտեցնող (примирительная) կամերայում, և որ այդ հիմնարկութիւնների մէջ «պարիտետի սկզբունքով բազմած են նաև տէրերի ներկայացուցիչները»: Կարծես թէ աշխարհիս երեսին կայ մի երկիր, որտեղ ուրիշ կերպ կազմակերպուած լինի այս գործը, և կամ թէ հնարաւոր է, որ «հաշտեցնող» կոչուող դատարանի մէջ ներկայացուած չլինի այն երկու կողմերից մէկը, որոնք պիտի «հաշտուեն»:

Այս բոլորի եզրակացութիւնը.

Ահա թէ ինչ դրութեան մէջ է տնտեսապէս բանուորական հարցը մեզանում և թէ որքան իրաւունք ունին մենշևիկները պարծենալու ինտերնացիոնալի առաջ իրենց «բանուորական օրէնսդրութեամբ»:

Խեղճ «բանուոր Ստեփան». ամեն օր յօդուած գրելով «Աշխատաւորի» խմբագրատանը, դու այնպէս գրաւուած ես, որ մոռացութեան ես տուել, թէ այդ դեկրետը, որը դու անուանում ես «խղճուկ», ստորագրել են ի միջի այլոց և քո կուսակիցները՝ Հ. Օհանջանեանը, Կ. Ղազարեանը, հանգուցեալ Խ. Կարճիկեանը. չէ՞ որ նրանք էլ էին Կոմիսարիատի անդամներ, որին դու որակում ես, որպէս «գեղջկորս կառավարութիւն»:

Այս բոլորը դաշնակցական թերթը բաւական չէ համարել, և № 199-ում (դեկտ. 4-ին) առաջ է գալիս մենշևիկների դէմ մի սպառնալից առաջնորդողով «Քաղաքային ընտրութիւնների նախօրեակին» բնորոշ խորագրի տակ: Բովանդակութիւնը նոյնն է, ինչ որ «Մինուշ»-ի յօդուածինը:

Թերթը, թուելով վրաց սոցիալ-դեմոկրատիայի բոլոր մեղքերը և յիշեցնելով ձայնաւորներին, որ Թիֆլիսի ազգաբնակութեան միակ փրկողը դաշնակցական Ասլբեկեանի թէկնածուն է, գոռում է.

«Պարզ է, որ այսպիսի անկարող ու ապիկար կուսակցութիւնը գալիք ընտրութիւններին վստահութեան քուէ ստանալու յոյս չպիտի ունենայ:

Յեղափոխական դեմոկրատիան իր անշահ ու անողոք դատավճիռը պէտք է ասէ վրաց սոցիալ-դեմոկրատիայի այդ կործանարար գործունէութեան մասին»:

Եւ որովհետև վրաց իրականութեան մէջ չկայ ուրիշ սոցիալիստական կուսակցութիւն, բացի սոցիալ-դեմոկրատիայից, պարզ է, որ այս անգամ վրաց ձայնաւորները պիտի տան իրենց քուէն... ինտերնացիոնալիստ Դաշնակցութեանը:

Ինչպէս երևում է, հայ ձայնաւորների մէջ Դաշնակցութիւնն իրեն դրութիւնն արդէն շատ ամուր է համարում, եթէ նա վրացիների մէջն էլ է ձայներ հաւաքում: Կամ գուցէ, ընդհակառակը, դրութիւնը այնպէս վատ է, որ դաշնակցականները աշխատում են վրաց սոց.-դեմ. վրայ գցեն այն բոլորի մեղքը, ինչ որ դաշնակցական իրաւասուները արել են քաղաքային դումաներում, այսինքն մենշևիկների հետ միասին, իսկ Երևանում ու Ալէքսանդրապոլում առանց մենշևիկների մասնակցութեան:

Ամենայն դէպս դուք ձեր ճարը տեսէք, պարոնայք դաշնակցականներ, որովհետև ինչ վերաբերում է քաղաքային ինքնավարութիւններին և պետական հիմնարկութիւններին, ձեր գործունէութիւնը Վրաստանի ու Հայաստանի մէջ, ի հարկէ, շատ աւելի, անհամեմատ աւելի անյաջող ու ապիկար է եղել քան վրաց սոցիալ-դեմոկրատներինը, իսկ Թիֆլիսում դուք հանդիսացել էք որպէս նրանց անձայն ու դիմազուրկ պոչը:

Այդ պատճառով ձեր «բանուոր Մինուշ»-ի հետևեալ տողերը պիտի համարել ամբոխավարական մի արտայայտութիւն, որը միանգամայն անթոյլատրելի է մանաւանդ ի նկատի առնելով ազգամիջեան փոխյարաբերութիւնները:

«Բուրժուան», քաղաքագլուխ Խատիսեանը չկայ այլևս, իսկ «դեմոկրատ» քաղաքագլուխ Էլբակեան էլ ժամանակ չունի չքաւոր ժողովրդի համար մտածելու, որովհետև խեճք բաղաքի փուռից բոյ-բոյ ստանում են... ջահանդամը՝ թե ժողովուրդը սոված կը մեռնի կամ բանգ կառնի»:

Անմիտներ:

Շահբազ

ՓՈՔՐԻԿ ՖԵԼԻԵՏՈՆ

«ՆՈՐ ՀՈՐԻԶՈՆԻ» «ՆՈՐ» ԼՈՒՐԵՐԸ

Թարգմանելով (ոչ բառացի, այլ ազատ) Կ. Պոլսի «Journal d'Orient» թերթից, «Ժողովրդի Ձայնը» նոյեմբերի 19-ին տուել էր հետևեալ լուրը: Դնում ենք բառացի այդ ազատ թարգմանութիւնը.—

«Հռոմի պապը պաշտօնապէս ճանաչած լինելով Հայաստանի հասարակապետութիւնը, մոնսինեոր Դոլինչիին, Պոլսի Վատիկանի կողմից նշանակուած պատուիրակին հրահանգներ է տուել, որ պաշտօնական մի ներկայացուցիչ նշանակի և ուղարկի Հայաստան»:

Այդ լուրը բառացի կերպով արտատպել է նոյեմբեր 28-ին Երևանի «Կայծ» թերթը:

Այդ միևնոյն լուրը, միևնոյն բառացիութեամբ, իբր նոր լուր անշուշտ, դեկտ. 6-ին տալիս է «Նոր Հորիզոնը», որ և ահա տալիս ենք.

Հռոմի պապը պաշտօնապէս ճանաչած լինելով Հայաստանի հասարակապետութիւնը, մոնսինեոր Դոլինչիին, Պոլսի Վատիկանի կողմից նշանակուած պատուիրակին հրահանգներ է տուել, որ պաշտօնական մի ներկայացուցիչ նշանակի և ուղարկի Հայաստան:

Ահա այդպէս են շինում «Նոր Հորիզոն»ի նոր և թարմ լուրերը...

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԴԱՒԻԹԽԱՆԵԱՆԸ ՎՐԱՑ ՆԱՑԻՈՆԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

«Կլդէ»-ի (Ժայռ) կիրակնօրեայ համարում կարդում ենք հետևեալը՝ «Դաւիթխանեանի հետաքրքրութիւնը» վերտառութեամբ:

«Կիրակի, նոյեմբերի 24-ին, վրաց ակումբի դահլիճում անկախ ազգային-դեմոկրատների կուսակցութեան անդամների և համախոհների ժողով էր:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

Ահմեդ բեգ Աղաեւ՝ *1905-ին*.—Աղա օղլու Ահմեդ՝ *1909-ին*.—Ահմեդ բեգ Աղաեւ՝ *1918-ի* սկզբներում.—Աղա օղլու Ահմեդ՝ *1918* ամռանը.—Ահմեդ բեգ Աղաեւ՝ *1918-ի* վերջերը.—

I

«Մեր տաղանդաւոր հայրենակից յարգամեծար Ահմէդ բէգ Աղաևը, այս օրերս, երկրամեայ ընդհատումից յետոյ, վերսկսեց լրագրական իր օգտաշատ գործունէութիւնը—առաջնորդելով իր հայրենի երկրի հասարակական կարծիքը»:

Այսպիսի յայտարարութիւնով է, որ Բագուի «Ազերբէյջան» թերթում երևան է գալիս մի հին դէմք, անշուշտ շատերի համար դեռ չմոռացուած «Զ. Դաղեստանին», սկսելով յօդուածների մի շարք, որի վերնագիրն է. «Մենք եւ պետութիւնները»:

Կայ մի առասպել կենդանական աշխարհում: Որ իբր թէ ջայլամը, երբ կամենում է, իր խելքով, անտեսանելի լինել, գլուխը թաղցնում է աւազի մէջ, մինչդեռ ահագին մարմինը մնում է դուրսը երևում: Բաւական նման է այդ ծիծաղելի թաղնուելը՝ Ահմէդ բէգ Աղաևի «երկարամեայ ընդհատումից յետոյ» բառերին: Որովհետև ոչ ոքից թագուն չէ, փառք Ալլահին, որ Ահմէդ բէգ Աղաևը 1905-ի Կովկասի իր փառաւոր գործունէութիւնից յետոյ, երբ Օսմանեան աշխարհին յայտնի դարձաւ իր անձը որպէս ջերմ և մոլեռանդ հայրենասէր, երբ այդ Թուրանի իր Կովկասեան գործունէութիւնը այլևս պէտք չէր լինում ռուս կառավարութեան Գալիցինեան և նման ռեժիմներին, երբ, վերջապէս, Կ. Պոլսում ահագին ասպարէզ էր բացւում պանիսլամական լուսապայծառ գործունէութեան համար և այնտեղ, խալիֆների մայրաքաղաքում, մարդիկ էին հարկաւոր Կովկասը ճանաչող, Կովկասի Թիւրքերի հետ կապ ունեցող և Կովկասի տիրապետութեան ծրագրին մեծապէս նպաստող ու լաւատեղեակ մարդիկ — Ահմէդ բէգ Աղաևը, ասում եմ, իջաւ Կ. Պոլիս և փոխուեց «Աղա օղլու Ահմեդ բէյի» ու իր «լրագրական գործունէութիւնը» անընդհատ շարունակեց Թիւրք թերթերի մէջ:

Այդ փառաւոր գործունէութեան պատկերը երևի չեն մոռացել նրանք, որոնք եղել են Թիւրքիայում 1910 թուականներից մինչև պատերազմի տարիների կէսերը, մինչև Թիւրքերի Կովկաս մտնելը: Յոյս ունիմ որ չեն մոռացել, որովհետև Աղա օղլու Ահմէդը ինքն իրեն գիտէր մոռացնել չտալ և մի անգամից շատ աւելի յաճախ երևան եկաւ Օսմանեան «ազգասէր», հիացուցիչ կերպով «ազգասէր» թերթերում...

Այս՝ իբր նախաբան և իբր ուղղում Զ. Դաղեստանիի յայտարարութեանը, թէ «յարգամեծար Ահմէդ բէգ Աղաևը»—այն է՝ Աղա օղլու Ահմէդը, «երկարամեայ ընդհատումից» յետոյ է միայն, որ այժմ իր «օգտակար գործունէութիւնը» վերսկսում է և «ղեկավարում է իր հայրենի երկրի հասարակական կարծիքները»:

Լաւ չէ թաղցնելը: Աղա օղլու Ահմէդի ահագին մարմինը երևում էր 1910—1918-ի բոլոր Թիւրք թերթերի մէջ Կ. Պոլսում և այնտեղից, յայտնի կամ գաղտնի, ղեկավարում Դաղեստանիի հայրենի երկրի՝ թէ «հասարակական կարծիքը» և թէ բռնելիք դիրքը դէպի թշնամիներն ու թշնամի տարրերը:

Դեռ երէկ էր, որ «Թարջիմանը Հաքիքաթի» մէջ Աղա օղլուն առաջարկում էր «ամեն հաշիւ մաքրել հայերի հետ», որպէսզի խաղաղութեան վեհաժողովին Թիւրքիան կարողանար ասել պետութիւններին թէ, պարապ տեղը մի յոգնիք, էֆենդիներ, մենք մեր հաշիւը լրացուցինք մեր մէջ»... Առաջարկում էր էլի համբուրուել, (տես 1905-ի Թիւրք-հայկական ընդհարումները), էլի գրկուել... և ամեն հաշիւ այդպիսով վերջացնել:

Դեռ երէկ էր, թողէք այս էլ յիշատակեմ—անցեալ օրը, որ «Շուլէ» թերթի մէջ Աղա օղլու Ահմէդ բէյը ասում է այսպիսի խօսքեր—.... «Սխալ է օգնութիւն սպասել Ռուսիոյ, Անգլիոյ և Ամերիկայի պէս կառավարութիւններէն: Հայերը այդ տէրութեանց նպատակներուն զոհ գացած են միայն»... (տես «Ժամանակ» 5—17 սեպտ.):

Իսկ այսօր ինչ է ասում Ահմէդ բէգ Աղաևը, որ երբէք իր «լրագրական գործունէութիւնը» չընդհատեց, այլ փոքրիկ դադարումներով գիտցաւ քաղաքագիտական (դիպլոմատիք) իր նաւը միշտ փչող քամիների ուղղութեամբ ղեկավարել և այժմ էլ նոյն վարպետ ձևերն է շարունակում մեզ մօտ....

Բայց, տեսնենք, Աղա օղլու Ահմէդը՝ Ահմէդ բէգ Աղաև դառնալով Անգլիացիների մուտքից յետոյ Բագու, դէպի ո՞ր կողմն է դարձրել իր ղեկի կոթը:

Զ. Դաղեստանին է, որ իր յօդուածներով մէջ է բերում Աղա օղլուի նոր մտածութիւնները:

«Ինչպէս իսկական ժուրնալիստ, որ խորապէս գիտէ ըմբռնել իրերը, Ահմէդ բէգը, առաջին իսկ իւր հրապարակ գալուն, հաշուի առաւ բոլորն և սկսեց շօշափել այնպիսի հարցեր, որոնք մեզ Ազերբէյջանի Թուրքերիս համար մասնաւորապէս և Կովկասի մահմեդականութեան համար ընդհանրապէս, իրականօրէն, նոյնիսկ, կարելի է ասել կենսականօրէն մեծ կարևորութիւն ունին»...

Ինչպէս վարպետ նաւորդ ուրեմն, Աղա օղլուն «առաջին իսկ քայլէն հաշուի առաւ դրութիւնը»— երբ Օսմանեան արկածախնդրութիւնը սնանկ դուրս եկաւ և երբ «թշնամին» ոտք կոխեց Բագու...

Դէհ, համեցէք, ժամանակն է այժմ դիւանագիտօրէն հակառակը դարձնել նաւի քիթը: Դու ղեկավարեցիր պանթիւրքական ուղղութեամբ, դու շանթ ու կայծակ տեղացիր Անգլիայի, Ռուսիայի և նման «գեաւուրների» դէմ, դու Աղա օղլու դարձար և խալիֆի թերթերի մէջ «չինոթ» հրատարակումին մասնակցեցիր, դու ամեն ինչ արիր, որպէս զի Օսմանեան դրօշը ծածանուի Կովկասի փլատակների, գիւղերի կոյտերի և Բագուի արեան ծովի վրայ, դու փառաբանեցիր Օսմանեան զօրքը և ցանկացար նրա գալուստի տակ տեսնել մինչև Կովկասեան լեռները սփռուած բոլոր երկիրները և նրա հողը կարմրցնող արիւնի գետերն ու հսկայական գերեզմանները...

Բայց այդ քո երազն ու քո ցնորքը յանկարծակի ցնդեցին՝ սապոնի պղպջակի պէս: Այժմ այլևս ոչ մի յոյս պանիսլամութիւնից և խալիֆի երկրից, ոչ մի յոյս Աղա օղլու Ահմէդ բէյութիւնից... Աղա ուրեմն շուռ տուր ղեկդ և որպէս վարպետ ղեկավար՝ դարձիր դէպի նոր քամիների կողմը...

Եւ յիրաւի, ահա թէ ինչ նոր հարցերով է այժմ, որ հրապարակ է իջնում Աղա օղլու Ահմէդ բէյը.—

... «Մեր կեանքը յարմարեցնել և մեր վարմունքը ձևաւորել երեք մեծ պետութիւնների՝ Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ամերիկայի ընդհանուր քաղաքականութեան պահանջների համեմատ»: Այս մէկ: Յետոյ —«Մեր յարաբերութիւնները հիմնաւորապէս վերականգնել և յարմարեցնել Ռուսաստանի միութեան գաղափարին (къ идеѣ единства Россiи)» և վերջապէս... «ուղիներ որոնել՝ անկեղծօրէն և անխղճօրէն բարեկամանալու հայերի հետ»...

Ահա երեք հարցեր, որոնք այժմ դրել է Աղա օղլու Ահմէդը և ուզում է նրանց լուծումը տալ ու ներշնչել իր կրօնակիցներին ու հայրենակիցներին:

Տեսնենք մի առ մի, թէ հին այդ Աղաևը, ապա և Աղա օղլուն, որ երեք նման հարցերի մասին մի ամիս առաջ մտածելն անգամ դաւաճանութիւն կը յայտարարէր.— տեսնենք ինչպէս է բացատրում, ինչ հիմքեր է առաջադրում և ինչպէս է վերլուծում ու առաջարկում իր ցեղակիցներին:

Վ. Փափազեան

ժողովի նիւթն էր քաղաքական մոմենտը և ուրիշ զանազան կազմակերպչական հարցեր։

Ի միջի այլոց, այս ժողովին ներս մտաւ գանգիած «Դաշնակցութեան» և Վրաստանի պարլամենտի անդամ Դուրթխանեանը։

«Դաշնակցական Դուրթխանեանի անկախ ազգային-դեմոկրատների ժողովին դանգիած մտնելը շատերին զարմացրեց, այս բանը ի հարկէ աննկատելի չմնաց Դուրթխանեանի համար, և նա, մի փոքր յետոյ, «Կղէ» լրագիր գնելով ուզեց դուրս գալ, բայց դռանը կանգնած մի երիտասարդ նրան դիմեց այս խօսքերով.

«Ներողութիւն, շուտով կազմակերպչական հարցերի մասին կը լինի խօսքը, և այս առարկայի առթիւ ձեր կարծիքը հետաքրքիր է»։

Դուրթխանեանը իրեն անյարմար դրութեան մէջ զգաց և մի քիչ յետոյ պատասխանեց.

«Մի քիչ կանցնեմ և խկոյն կը գամ»...

Ինչպէս երեւում է, Դաշնակցութեան ականաւոր անդամը բաւական չի համարել այն ամենը, ինչ որ հրամցրել են նացիոնալ-դեմոկրատների ներկայացուցիչները Վրաստանի պարլամենտում իր կուսակցութեան Վրաստանին հակառակ մութ գործողութիւնների առթիւ և իր հետաքրքրութեամբ բաւարարութիւն տալու նպատակով կամեցել է ներկայ գտնուել և նացիոնալ-դեմոկրատների կուսակցական ժողովին։

Բայց այս նամերը չանցաւ նրան ճանաչելուն։ Զլարողացաւ իր հետաքրքրութեամբ բաւարարութիւն տալ որքան պէտք է և ժողովին մինչև հիմա էլ չվերադարձաւ»։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

«Էրթոբան» առաջ բերելով «Աշխատաւոր»ից քաղուածքներ նրա մասին, թէ Վրաստանում հիմնուել է Վրաստանի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւն, և թէ գրանով ուրեմն սոց.-դեմ. կուսակցութիւնը ազգայնանում է, դառնում «մեշչանական», «մանր բուրժուական», «վրայ ազգայնական»,— գրում է հետեւեալը.

«Ո՞վ է մեզ այս բաների մէջ մեղադրում. դաշնակցութեան պուբլիցիստները, այն կուսակցութեան, որ ի սկզբանէ ազգայնական է։ Եթէ ճիշտ է բոլորը, ինչ գրում է «Աշխատաւորը», այն ժամանակ ինչ եզրակացութիւն պէտք է դուրս բերել։ Այն, որ ինքը— «Դաշնակցութիւնը», որ միշտ ազգայնական է, եղել է «մեշչանական», «մանր բուրժուական». որ նա առտ «պրոլետարական» և «ինտերնացիոնալական հավեր» էր առնում։ Այդ դիմակը աւելորդ էր, որովհետև սկզբից այն շովինիզմի ներկայացուցիչն է եղել, որի մէջ այժմ մեղադրում է «սոցիալ-դեմոկրատներին» միայն նրա համար, որ երբ թէ «Դաշնակցութեան» պէս նացիոնալիստական կուսակցութեան փոխուեց։ Այդպէս է տրամաբանական եզրակայութիւնը «Աշխատաւորի» խօսքերի։

Բայց այն, ինչ ասում է «Աշխատաւոր»-ը Վրաստանի «սոց.-դեմոկրատիայի» մասին, որ երբ թէ նա նման է «Դաշնակցութեան»— ճիշտ չէ. Վրաստանի սոցիալ-դեմոկրատիայի կուսակցութիւնը տէրրիտորիական կուսակցութիւն է, Վրաստանի սահմաններում, նա ազգային կուսակցութիւն չէ, նա ամեն ազգութեան բանւորների կուսակցութիւնն է և, ուրեմն, միում է ինտերնացիոնալական կազմակերպութիւն։ Նրա կազմը կը տարբերուի «Դաշնակցութիւն» կազմից այնպէս, ինչպէս տաւ՞։

«Աշխատաւոր»-ը ուզեց սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութեան մասին սուտ խօսել, բայց ակամայից ճշմարտութիւն ասաց «Դաշնակցութեան» մասին։ Ով ուրիշին փոս է փորում, նա ինքն է նրա մէջն ընկնում»։

ԹԻՒՐՔԻԱ

ԷՆՒԵՐ ԵՒ ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՆԵՐԸ ՊԱՀԱՆՋՒՈՒՄ ԵՆ

Թիւրք կառավարութիւնը դիմել է պաշտօնապէս գերման կառավարութեան և պահանջել է յանձնել Կ. Պոլսից փախած Էնւեր և Թալէաթ փաշաները և մի քանի ուրիշները, որոնց դէմ, իբր պետական յանցաւորների, արդէն դատ է բացուած։ Թիւրք կառավարութիւնը իր պահանջի մէջ շեշտել է, որ այդ փախստականները Օդեսսա են գնացել գերմանական զինուորներ փոխադրող նաւով, ծպտած գերման սպայի հագուստով։ („Од. Лис.")

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մի հարցապնդման շնորհիւ Օսմանեան պարլամենտում 54 ձայնով ընդդէմ 31-ի, որոշուեց կազմել մի մասնաժողով՝ քննելու համար նախկին նախարարութեան գործունէութիւնը և պատերազմական մինիստրութեան դրամական հաշիւները։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ ԵՆ...

Թիւրքերը շարունակում են գնահատել իրենց նախկին վայրագութիւնները։ Կ. Պոլսից հեռագրում են Օդեսսա, որ այնտեղի յոյները երբ պատրիարքական եկեղեցիի մէջ հոգեհանգիստ էին կատարում պատերազմի ընթացքում ընկած զինուորների համար, յանկարծ թիւրքերի մի ամբոխ ներս է լցւում եկեղեցին և սկսում թշնամական ցոյցեր։ Բարձրանում է մի իրարանցում։ Յոյները սկսում են փայտերի և բռունցքների գիմել և դուրս են վռնդում խուժանին։

ՀՐԷԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ

Սալոնիկում տեղի ունեցաւ մի հսկայական ցոյց հրէաների։ Անհագին բազմութիւն բոլոր կողմերից հաւաքուեց Սպիտակ հրապարակի վրայ։ Այստեղ շինուած բեմերի վրայ ելան հրէայ ճառախօսներ և սկսեցին տաք ճառեր՝ հրէական ազգի իրաւունքների վերականգնման ու մայր երկրի վերածնութեան մասին։ Մի քանի նուագախմբեր նուագեցին յունական, իտալական, ֆրանսիական և բրիտանական ազգային մաղթանքները։ Ճառախօսները հրէայ ազգի կողմից շնորհակալութիւն արտայայտեցին Համաձայնութեան պետութիւններին, որ նրանք կոնգրեսի հարց էին դարձրել հրէական խնդիրը։

ՀԱՅԵՐԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

Կ. Պոլսից հեռագրում են Օդեսսա, որ հայերը, իրենց պատրիարքական փոխանորդի միջոցով, պահանջեցին Օսմ. կառավարութիւնից, որ վերականգնուի Սահմանադրութիւնը և Կ. Պոլսի պատրիարքութիւնը։ (УТА)

Վ Ա Ն

Հաւաստի աղբիւրներից մեզ հաղորդում են, որ ամբողջ Վանայ շրջանում այժմ գտնւում են 5000 հայեր, որոնք ծանր դրութեան մէջ են—քաղցած և կիսամերկ։ Այնտեղ կան նաև 50 գթութեան քոյրեր։ Թիւրքեր չկան. միմիայն քիւրդեր են, որ վխտում են այդ կիսաւեր վայրերում։

Վանում բնակիչներ գրեթէ չկան. միմիայն թիւրք պաշտօնեաներն են, որ ապրում են այնտեղ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

«Կարմիր Օրեր» թերթը

Ռուսաստանում հայ բոլշեւիկները մի թերթ են հրատարակում, որ սկսել էին Թիֆլիսից։ Այդ թերթի մի համարում, ինչպէս հաղորդում է «Նոր Հորիզոնը», տպուած է, թէ «իւրաքանչիւր մի դաշնակցական սպանելու համար՝ սպանող բոլշեւիկը կուսակցութիւնից յատուկ վարձատրութիւն պիտի ստանայ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍ

ՆՈՎՈՐՈՍԻՅՍԿ, ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐ ԵՒ ԿԵՐՉ

Հիւսիսային Կովկասից՝ Եկատերինոդար, Նովորոսիյսկ, Տուապսէ և Կերչից անցած մի վստահելի անձնաւորութիւն հետեւեալ տեղեկութիւններն է հաղորդում այնտեղի կեանքի և անցուդարձի մասին։

Կեանքը ընդհանրապէս խաղաղ է, ապրուստը էժան։ Հացի գրուանքան Նովորոսիյսկ՝ 90 կ. (սպիտակ), իսկ Եկատերինոդար աւելի էժան։ Իւղի և հոլանդական պանրի գրուանքան 6 ռուբ., ձուի հատը 70 կոպ.։ Շուկայում ամեն ինչ կարելի է գտնել, թէ ուտելիք և թէ հագուստեղէն։

Չկայ միմիայն նաւթ, որի գինը հասնում է մինչև առասպելական թանգութեան. օր. գրուանքան 50 ռուբլի, յաճախ այդ գնով էլ չկայ։ Վերջին ժամանակներս ծովային հաղորդակցութիւնը Օդեսսայի և Նովորոսիյսկի միջև վերականգնում է։ Եկատերինոդարը մինչև օրս Կուբանի կառավարութեան ձեռքին է, իսկ Նովորոսիյսկը՝ Կամաւորական բանակի։ Կամաւորական բանակի վերաբերմունքը դէպի բոլշեւիկները շատ լարուած է, մանաւանդ վերջին ժամանակներս տեղի ունեցած անկարգութիւնների առիթով։ Օրը ցերեկով կազմակերպուած խմբեր մտնում են առաջին իսկ պատահած քիչ ու շատ ունեւորների բնակարանները թալանում, սպանում և անհետանում։ Ժողովուրդը անհամբեր սպասում է անգլօ-ֆրանսիական միսսիային, այլև զօրքերին։ Եկատերինոդարում բացի ռուսական թերթերից հրատարակւում է նաև մի հայերէն օրաթերթ «Արձագանգ» անունով։

«ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ»-ի խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունում է ձրի կամ վարձատրութեամբ Ռուսաստանի, Հիւսիսային Կովկասի, Բագուի և արտասահմանի թերթեր։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Ռումանական հրէաների վիճակը

Ռումանիայի Յոբշան և Բրայլա քաղաքներում, գերմանացիների դուրս ելնելուց յետոյ, տեղի են ունեցել հրէական ջարդեր և թալան։ Ուղարկուած է ռումանական զօրք՝ կարգը վերականգնելու համար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

(4 դեկտեմբերի)

Համաձայնութիւն Դաշնակիցների մէջ

Կատարելապէս և աներկբայ հաղորդւում է, որ Դաշնակիցները լիովին համաձայնութեան են եկել։ Միջդաշնակցային կոնֆերենցիայում միաձայն որոշում է կայացել՝ պահանջել, որ յանձնուի նախկին կայսրը և գահաժառանգը՝ ի նկատի առնելով, որ նրանք խախտել են միջազգային իրաւունքները պատերազմի ժամանակ։ (Վ. Հ. Գ.)

Վիլսոնը Պարիզում

Վիլսոնը Պարիզ կը մտնի դեկտ. 13-ին։ (Վ. Հ. Գ.)

Բոլշեւիկների շարժումները

Բոլշեւիկները փորձեցին ափ ելնել Վիբորգից արեւելք, բայց ետ նետուեցին։ Բոլշեւիկեան նաւերը վերահսկողութեան են ենթարկում ֆինլանդական ծոցը։ Հելսինգֆորսի և Ռեվելի միջև յարաբերութիւնը կտրուած է։ (Վ. Հ. Գ.)

Հինդենբուրգի ձերբակալութիւնը

Լէյպցիգի խորհուրդը որոշել է, որ բանակային սպայակոյտը պիտի ցրուի և Հինդենբուրգը ձերբակալուի։ (Վ. Հ. Գ.)

Իտալական նախարարները

Իտալիայ մինիստր-նախագահ Օրլանդօ և արտ. գործ. նախարար Սոնինօ, Լոնդոնից գալով Ֆրանսիա, Կլէմանսոյի հետ մեկնեցին Իտալիա։ (Վ. Հ. Գ.)

Կատարեալ համաձայնութիւն

ԼՈՆ, 4 դեկտ.—Կլեմանսոն և Ֆոշը վերադարձան Լոնդոնից Պարիզ։ Կատարեալ համաձայնութիւն է կայացել Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Իտալիայի միջև՝ խաղաղութեան պայմաններին վերաբերեալ։ (Վ. Հ. Գ.)

Չեռնոգորիայի թագաւորը հրաժարեցաւ

Չեռնոգորիայի թագաւոր Նիկոլայը գահազուրկ արուեց և Չեռնոգորիան միացուեց Սերբիայի հետ։ (Վ. Հ. Գ.)

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

(6 դեկտ.)

ՄՈՍԿՈՒԱ, 5 դեկտ.—Որոշուած է կազմակերպել բանուորա-գիւղացիական պաշտպանութիւն (оборона)։ Սովետական հասարակապետութիւնը գտնւում է հետզհետէ աճող սպառնալիքի առաջ՝ ներս խուժող համաշխարհային իմպերիալիզմի ուժերի դիմաց... (աղաւաղուած է) Համառուսական Կենտրոնակ. Գործադիր Կոմիտէն պնդում է անհրաժեշտութեան վրայ, որ պիտի տասնապատկուեն բանուորական, գիւղացիական, զինուորական ու նաւաստիական ջանքերը ինքնապաշտպանութեան գործում՝ բանուորների և գիւղացիների երկրի համար։ Դեկտ. 2-ի հրովարտակով Սովետական հասարակապետութիւն յայտարարուած է իբր պատերազմական բանակ։ Անհրաժեշտ է բանակին մատակարարել պաշար և դրա համար պիտի մեծացնել արդիւնաբերական արտադրութիւնները։ (Վ. Հ. Գ.)

Ռազմամթերք Կամաւորական Բանակին

Կամաւորական Բանակի ներկայացուցիչ բիւրոյին հաղորդուած է, որ Դաշնակիցների նաւերի վրայ ռազմամթերք են ուղարկում Ռուսաստան։ Արդէն 3 շոգենաւ բեռնուած է Կամաւորական Բանակի համար և ուղեւորած դէպի Նովոռոսիյսկ։ Օգնութիւն պիտի ցոյց տրուի նաև ուրիշ բաներով ևս։ (Од. Лис.)

ՎՐԱՍՏԱՆ

ՎՐԱՑ ԶՕՐՔԸ ԱԽԱԼՑԽԱ Է ՄՏՆՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍ, 5 դեկտ.—Զինուորական նախարարը ստացել է հետեւեալ հեռագիրը.—«Դեկտ. 4-ին, ժամը 2 և 20 րոպէին, Վրաստանի հասարակապետութեան զօրքը մտաւ Ախալցխա քաղաքը։ Զօրքի հրամանատար գեն. Մակաեւ գնաց Ախալքալաք». գնդապետ Չախարիձէ։

Երկրորդ հեռագիրը այդ մուտքը հաղորդելուց յետոյ աւելացնում է. «Քաղաքի ազգաբնակութեան հանդիպումը ցնծագին էր։ Շատերը համբուրում էին և իրար էին շնորհաւորում։ Բոլոր պետական շինութիւններն ու տները կարգի են բերուած։ Զօրքերը տեղաւորուած են տներում։ Նշանակուած է յանձնախումբ՝ արձանագրելու համար փչացած բաները։ Անհագին քանակութեամբ ռումբ է ընկղմած գետի մէջ։ Վաղը պիտի սկսենք հանել։ Բոլոր ազգութիւնների ներկայացուցիչները իրենց անձնուիրութիւնն են արտայայտում Վրաստանի հասարակապետութեանը.» գեն. մայոր Մակաեւ։

ՎՐԱՑ ԶՕՐՔԸ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ Է ՄՏՆՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍ, 5 դեկտ.—Զինուորական նախարարութեան անունով Ախալքալաքից ստացուած է հետեւեալ հեռագիրը. «Ախալքալաք մտայ ժամը 10-ին։ Ազգաբնակութիւնը հրճուանքով և աղ ու հացով դիմաւորեց։ Շրջակայքում թալաններ են եղել։ Ծայրայեղ միջոցներ են ձեռք առնուած. ուղարկուել են պահակախմբեր։ Ազգաբնակութեանը յայտարարուած է վերադառնալ իրենց տեղերը։ Սպայական մի շէնքը, ուր ցրուեն էր ամբարուած, թիւրքերը հրդեհել են։ Զօրքի տրամադրութիւնը լաւ է։ Մակաեւ»։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՍՈՎՆԱՐԿՈՄԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ԲԻՒՐՈՅԻՑ

Զաւրիեւի և Նազարեանի հեռագրին և մանաւանդ նրան կցած Ալաւերդովի ծանուցագրին Դաշնակց. Արեւելեան Բիւրոն պատասխանել է, որ Բագուի բոլշեւիկները ձերբակալուած են Բագուի կառավարութեան և ոչ թէ Դաշնակցութեան կողմից, որ միայն երկու ձայն ունէր ձերբակալութեան որոշող ատեանի անդամների մէջ։

Բիւրոն խնդրում է Սովնարկո-

մին՝ յանձն չառնել ծանր պատասխանատուութիւնը և առաջարկում է պատել իսկոյն Զաւրիեւին և Նազարեանին, որոնք ոչ մի կապ չունին Բագւում ձերբակալուած բոլշևիկների հետ։ Հաղորդակցութիւնը Բագուի հետ երբ բացուի, Դաշնակցութեան Բիւրոն խոստանում է մէկին ուղարկել բոլշևիկ ձերբակալուածների մասին տեղեկանալու և կուսակցութիւնից կախուած միջոցները ձեռք առնելու, որպէս զի թեթևանայ նրանց վիճակը։

ՍՈՉԻԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Վրաց պարլամենտի անդամ Անջափարիձէն Սոչիից հեռագրում է կառավարութեան նախագահին, որ ինքը հրաւիրած լինելով Շրջանային համագումար և զեկուցանելով քաղաքական ներկայ բաղէի, ինչպէս և կառավարութեան մտադրութիւնների մասին տեղական կուլտուրական-տնտեսական կեանքի վերաբերութեամբ—համագումարը կայացրել է հետևեալ որոշումները.—1) Առաջուայ պէս մնալով կողմնակից՝ Սոչիի շրջանը Ռուսաստանի հետ միացնելուն, հենց որ նա ունենայ դեմոկրատական կառավարութիւն՝ սահմանուած առանձին շրջանների դաշնակցական սկզբունքներով,—համագումարը կարծում է, որ շրջանի ժամանակաւոր միացումը Վրաստանին, հիմնուած Սոչիի սոցիալիստական և ուրիշ դեմոկրատիք կազմակերպութիւնների որոշումների վրայ, ներկայանում է մի ակտ, որ համապատասխան է աշխատաւոր մասսայի շահերին և ազատ է կացուցանում ռէակցիայի բոլոր ասպատակներից։ 2) Գտնուելով Վրաց դեմոկր. հասարակապետութեան օրէնքների հովանաւորութեան ներքոյ, աշխատաւոր ազգաբնակութիւնը հնարաւորութիւն ունի ազատ վարելու իր գիւղատնտեսական կեանքը, կարող է դեմոկր. զեմստւոներ սահմանել և արդարացի կերպով հողաբաժանութեան հասնել համաձայն Համառուսական Սահմանադիր Ժողովի հիմնական օրէնքների։ 3) Համագումարը յանձնարարում է հեռագիրներ ուղղել Վրաց կառավարութեան և Կուբանի շրջանային Ռադային։ (Վ. Հ. Գ.)

ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԸ

Հայաստանի հաւատարմատար Ջամալեանը դիմել է Վրաստանի արտաքին գործերի նախարարին և խնդրել, որ դադարեցուի տալու Ադրբէջանի և Հայաստանի վիճելի սահմանագլխների գործերը Ադրբէջանի կառավարութեան, մինչև որ այդ սահմանների հարցը վերջնական լուծում ստանայ։

ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Ա. Ջամալեանը մի յուշագրով դիմել է Վրաստանի արտաքին գործերի նախարարին և յայտնել, որ մինչև օրս շարունակւում է դեռ բոների տպագրութիւնը և դուրս եկածը ամբողջապէս բաժանւում միայն Ադրբէջանի և Վրաստանի մէջ, մինչդեռ Հայաստանի Կառավարութիւնը համաձայնել է վրաց կառավարութեան ներկայացրած պայմանագրին և մինչև օրս ոչինչ չի ստացել։ Ուստի խնդրում է կարգադրել Թիֆլիսի պետական բանկին, որ Հայաստանի Կառավարութեան պատկանելիք բոները պահուեն մինչև պայմանագրի ստորագրելը, որից յետոյ տրուեն Հայաստանին։

ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Արտաքին գործերի նախարարութիւնը Արդարադատութեան նախարարին է ուղարկել Ջամալեանի դիմումը, որով նա խնդրում է յանձնել Հայաստանի միսսիայի ներկայացուցչին նախկին Երևանի շրջանի բոլոր սահմանային գործերը, պլանները և գործիքները։

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ

Բժ. պ. Յովհաննիսեանը ներկայացնում է գրաւոր զեկուցում Բակուրիանի շրջանի գաղթականութեան վերադարձի մասին և խնդրում յատկացնել 321,660 ռուբլի վերադարձողների անհրաժեշտ պարենի փոխադրական միջոցների, ճանապարհին սննդատու կայաններ ունենալու և ծառայողների մի ամսին ռոճիկներ տալու համար։ Գաղթականական բաժինը որոշում է, բացի յատկացրած նախկին մի հարիւր հազար ռուբլի գումարից, յատկացնել դարձեալ մի հարիւր հազար ռուբլի (100,000 ռ.) և առաջարկել լիազօր պ. Զօրեանին այդ 20,0000 ռուբլու սահմաններում վերջացնելու լիկւիդացիան Բակուրիանի շրջանի գաղթականութեան վերադարձի վերաբերմամբ։

—

Ֆինանսական մասի կառավարիչը առաջարկում է ուղարկել Հիւսիսային Կովկաս մէկին, հայկական մի քանի կենտրոններում գտնուած գումարները բերելու և Ազգային Խորհրդին յանձնելու համար։ Որոշւում է լիազօրել ֆինանսական մասի կառավարիչ Ա. Երզնկեանին, իր հայեցողութեամբ ուղարկելու վստահելի մի անձնաւորութիւն։

—

8000 ռուբլի է դրուած ինժեներ Տէրմազանեանի տրամադրութեան տակ, քաղաքում գաղթականների բնակութեան համար յատկացրած երկու շէնքի վերանորոգութեան համար։

—

Բեշտաշէնից Գաղթականական բաժնի լիազօր Արուշանեանը հեռագրում է, որ գաղթականների վերադարձի ճանապարհներին բացուել են բժշկական կայաններ. անհրաժեշտ է Ախալքալաքի շրջանում բաց անել նման կայաններ։

—

Մանգլիսից լիազօր Պապովեանը հեռագրում է, որ եղանակը լաւ է. գաղթականները ամեն րոպէ պատրաստ են սպասում մեկնելու համար։ Սայլեր կարելի է ձեռք բերել։

—

Բեշտաշէնից լիազօր Արարատը Գաղթական. բաժնին հեռագրում է, որ գաղթականների կէսից աւելին վերադարձել է հայրենիք զանազան ուղղութեամբ։ Ծալկայի լեռնանցքով անցած գաղթականները ենթարկուել են կողոպտման և բռնութեան, որովհետև սահմանագլխում չկայ ոչ տաճկական իշխանութիւն և ոչ էլ ընդունող յանձնաժողով։ Անհրաժեշտ է ուղարկել շաքար, ալիւր և թէյ։ Սննդատու կայաններ առայժմ բացուել են Այազլիի և Ղուշչայ գիւղերում։ Որբերը ուղարկւում են Մանգլիս։

ԳԵՐՄ.-ՀԱՅԿ.-ԿՈՒԼՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, նոյեմբ. 30-ին, Կուլտ-Միութեան հերթ. պատւ հաւաքոյթը պ. Արշ. Միլեանի տանը, նուիրուած էր հայ ազգի երևելի աշուղ-բանաստեղծ Սայաթ-Նովայի յիշատակին։ Դրանով Միութիւնը նպատակ ունէր ծանօթացնելու գերմանացիներին մեր աշուղական կեանքի և մասնաւորապէս Սայաթ-Նովայի հետ։ Միութիւնը հասաւ իր նպատակին։ Երեկոն անցաւ շատ յաջող։ Ներկայ էին գեն. ֆոն Կրեսսը, գրաֆ Շուլենբուրգը, պ. Ջամալեանը և ուրիշ շատ գերման սպաններ և հիւրեր։

Երեկոյթը բացեց ճիշտ ժամը 7 և կէսին դր. Դիրրը (հնագէտ գերմ.) և պարզ բնորոշեց Սայաթ-Նովայի կենսագրութիւնն ու նրա գործունէութիւնը, որ նա ուսումնասիրել էր անձամբ։ Դր. Դիրրից յետոյ հայերէն լեզուով բացատրեց պ. Յ. Թումանեանը Սայաթ-Նովայի բանաստեղծական գործունէութիւնը, որը պ. Կ. Աբովեանը իսկոյն թարգմանեց գերմ. հիւրերի համար գերմաներէն լեզուով։

Սայաթ-Նովայի երգերից նուագեցին հայկական սազանդարները Սայաթ-Նովայի չէլայի աշակերտ Հաղբէի ղեկավարութեամբ։

Մի բաժակ թէյի ժամանակ, որ հիւրերը հիւրասիրուեցին նաև գինով, արտասանուեցին Սայաթ-Նովայի ոտանաւորներն ու երգերը՝ պ. Բաֆամեանը ռուսերէն, պ. Հայնը գերմ. (հնագէտ Արտուր Լայստի թարգմ.), պ. Բաշինջաղեան հայերէն և վրացերէն, օր. Լիսիցեան հայերէն և գերմ., վրաց բանաստեղծ Գրիշաշվիլի վրացերէն, նոյնպէս իր մի ոտանաւորը նուիրուած Սայաթ-Նովային, օր. Շ. Աբովեանը ռուսերէն լեզուներով։ Օր. Հ. Գուլթեանը երգեց հայերէն։

Ի վերջոյ հայկական տարազ հագած մի կին և ուրիշ օրիորդներ պարեցին հայկական պարեր ու արդէն ժամը 11-ը անց էր, որ ուրախ և գոհ սրտով բաւականութիւն ստացած հասարակութիւնը ցրուեց։
Յ. Օ.

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Գաղթականական.—Գաղթ. բաժինը որոշեց Մանգլիս փոխադրել գաղթականութեան ընթացիկ ծախքերի համար քսան հազար ռուբլի։

— Համաձայն Բէլի-Կլիւչի շրջանի լիազօր Բէրթանջեանի յայտարարութեան, գաղթականութեան ընթացիկ կարիքների համար գումար յատկացնելու մասին՝ Գաղթ. բաժինը որոշում է փոխադրել նոյն շրջանի փախստականների ընթացիկ կարիքների համար 25000 ռուբլի։

✦ Գտնուած դիակ.—Նոյեմբերի 27-ին 9-րդ Թաղամասում գտնուած է մի դիակ։ Վերջին քննութիւնից յետոյ պարզուեց, որ սպանուածը Գանձակի քաղաքացի Իբրահիմ-Խալիլ-Հասանովն է։ Սպանուածի գրպանում 70,000 ռուբլի կանխիկ դրամ է գտնուել։

✦ Կողոպուտներ. — Դեկտ. 1-ին Վելիկոկնեաժեսկայա փողոցի վրայ գտնուող տուն № 28, Տուրիկովայի բնակարանն են մտնում անյայտ չարագործներ և կտրելով անենակի կողպէքը, տանում են տնային իրեր մօտ 7 մինչև 10 հազար ռուբլի արժողութեամբ։

— Դեկտեմ. 5-ին, երեկոյ. ժամը 10 և կէսին Նիկոլայեւսկայա և Կիրոչնայա փողոցի անկիւններում գտնուող Կուրդալեանի խանութն են մտնում մի քանի զինուած չարագործներ և զանազան սպառնալիքներով վերցնում են դրամարկղում եղած 2700 ռ. և անյայտանում։

✦ Նաւթ Բագուից Բաթում.—Վրաց կառավարութիւնը թոյլատրել է Ջրմուղով Բագուից Բաթում նաւթ հասցնել Թիֆլիսի (Վրաստանի) վրայով միմիայն այն պայմանով, որ Թիֆլիսը ստանայ Վրաստանի կարիքների համար որոշ չափով նաւթ։

✦ Շուկայում. — Վերջին օրերը ամեն տեղ շուկայում և թէ փողոցներում երևացել են ամեն տեսակի ապրանքներ, որոնք ծախւում են Կ. Պոլսի ապրանքների անունով։ Բայց այժմ պարզուել է, որ այդ ապրանքները Պոլսի ապրանքներ չեն, այլ Բագուից թալանած ու բերած ապրանքներ, որ ծախւում է էժան գնով։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏ.

«ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ» Շէքսպիրի դրեն հինգշաբթի երեկոյ հայ դերասանները Արտիստական Թատրոնի բեմի վրայ։ Թատրոնը լիքն էր։ Պարզ էր, որ վաղուց հայ բեմի վրայ չը դրուած այդ կլասիք պիեսը գրաւել էր ամենքին։ Դժբաղդաբար անսամբլը շատ թոյլ էր և եթէ Աբելեանը չը լինէր, խաղը թողնելու էր սոսկալի տպաւորութիւն՝ իր սառը և անպատրաստ բնաւորութեամբ։ Բացի Աբելեանից և տիկ. Արուս Ոսկանեանից (շատ փոքրիկ դեր) ոչ ոք իր դերը գրեթէ չգիտէր և չէր կարողանում արտասանել Յովհաննէս Խան Մասեհեանի այնքան հմտօրէն և լաւ հայերէնով թարգմանած տողերը։ Եւ առանց Աբելեանի թողած ստոք տպաւորութիւնը պարզ երևաց մանաւանդ վերջին արարուածում։ Չըմոռանանք սակայն չեշտել, որ Ալիխանեանը առանձնապէս յաջող է խենթութեան տեսարանում և միմիայն այդ տեսարանում։ Երեք քոյրերից երկու անդրանիկները իրենց դերերում չէին։ Տիկ. Յասմիկը փրկեց իրենը, իսկ տիկ. Ալլահվերդեանը ուղղակի տապալեց։

Ո՛հ, մեր թատրոն յաճախող հասարակութիւնը։ Ե՞րբ արդեօք պիտի սովորէ լաւ պահել իրեն, չաղմկել, անտեղի ձայներ չհանել և լսել դիտենալ, մանաւանդ արարուածների միջոցներին իրենց տեղերը գրաւել նշանը տրուելուն պէս, որպէս զի աղմկով նորա չխուժի վարագոյրը բարձրանալուց յետոյ և, խաղի ընթացքում, տեղերի վրայ եղած վիճաբանութեան ձայներ չլսեցնի սրահի զանազան անկիւններից։
Կ.

«ՄՈՑԱՐՏ ՍԱԼԻԵՐԻ», պ. ՆԻԿՈԼՍԿԻԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

(Օպերա)

Օպերային թատրոնում արդէն սկսուել են դերասանների բենեֆիսները։ Առաջին բենեֆիսը ունէր մի համեստ յոբելեանի բնոյթ—տօնւում էր պ. Նիկոլսկիի բեմական գործունէութեան տասնամեակը։ Յոբելեարը կատարում էր Սալիերի դերը Րիմսկի-Կորսակովի օպերայում և Դոն-Բազիլիօի դերը «Սևիլի Սափրիչում»։

«Մոցարտ եւ Սալիերի» բեմ հանուեց Մոսկուայի Զիմինի թատրոնում ուղիղ 20 տարի սրանից առաջ։ Այնպէս որ պ. Նիկոլսկիի յոբելեանը զուգադէպ էր Կորսակովի այդ փոքրիկ օպերայի յոբելեանի հետ։ «Մոցարտ եւ Սալիերի» պատկանում է յայտնի ռուս երաժշտագէտի վերջին երկերին, գրուած է անմիջապէս «Թագաւորական [illegible] նրա մեծ [illegible] ու ներդաշնակային [illegible] կայացնում յաջորդ օպերայի հետ։ Օպերայի նիւթն է Պուշկինի պօէման, որից ոչ մի խօսք չի ջնջուած. մի բան, որ չի կարելի համարել յաջող։

Հազիւ թէ երաժշտութիւնը կարող լինի պատկերացնել այն տեսակ մտքեր, ինչպիսին «Повѣрилъ я въ алгебры гармонію» և նման...

Յամենայն դէպս այդ փոքրիկ օպերայում կայ շատ գեղեցիկ բեկորներ, կայ մի սքանչելի նմանողութիւն Մոցարտի երաժշտութեան. լսել նորից այդ երկը մեծ հաճութիւն էր մեզ համար։ Նամանաւանդ որ և պ. Նիկոլսկին և պ. Ջալիպսկին (Մոցարտ) գեղեցիկ կերպով կատարեցին իրենց դերերը։ Յաջող էր նաև նուագախումբը պ. Ստոլերմանի ղեկավարութեամբ։ Հարկ եմ համարում մի քանի խօսք ասել պ. Նիկոլսկիի մասին։ Պարոնը արդէն 5 տարի է, որ երգում է մեր բեմի վրայ։ Չեմ կարող ասել, որ նա մի առանձին ույժ է ներկայացնում։ Ձայնը այնքան էլ յաջող չէ. գուրեկան են միայն նրա ձայնի միջին և ստորին աստիճանները, բայց բաւականութեամբ կարող եմ ընդգծել, որ նա մեծ եռանդով և բարեխղճութեամբ է վերաբերւում իր գործին։ Նրա դերակատարութիւնը բեմական տեսակէտից միշտ լաւ մշակուած է և խելացի է երևում և պարզ թէ բեմական և թէ երաժշտական ընդունակութիւնները զգալի կերպով զարգացած են այս հինգ տարուայ ընթացքում։

Պր. Նիկոլսկին արժանացաւ բուռն ծափահարութիւնների և ստացաւ ծաղիկներ ու պսակներ. ի միջի այլոց մի պսակ պ. Եվլախովի կողմից, որ ողջունեց յոբելեարին մի քանի սրտագին խօսքերով։ «Մոցարտ եւ Սալիերից» յետոյ, դրուեց «Սևիլի Սափրիչը», որի մասին արդէն գրուած է եղել մեր թերթում։

Այս անգամ միայն կարող եմ խորին զարմանք յայտնել այն անհազին խուզելու առթիւ, որին ենթարկուեց նրա «Սափրիչը»։ Կտրեցին խեղճուկի գլուխը և ներկայացրին օպերան առանց առաջին գործողութեան։ Սա արդէն... չափազանց է։
D—moll

Խմբագրական Կոլլեգիա
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ՎԱՃԱՌՈՒՈՒՄ Է ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ռազմաճակատի մանրամասն ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՔԱՐՏԷԶԸ

Գինը 3 ռուբլի.
Դիմել՝ «ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ»-ի խմբագրութեան, Головинск. пр. 25.

„Գ. Գ. ԱԴԵԼԽԱՆՈՎ“

Կաշուարդիւնաբերական ակցիոներական ընկերութիւնը սրանով յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ Ակցիոներական Ընկերութեան մագազինում, որ գտնւում է Միջին փողոցում, Թիֆլիսի վարկային ընկերութեան տանը

ԾԱԽԻՈՒՄ Է

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳՈՅՆԻ ՄԱՀՈՒԴ

ձմեռային վերարկուի և տիւժուրկայի համար։

Նոյն տեղում ծախւում են քաղիբեայ պատրաստի վերարկուներ և պիջակներ։
0—30